

Aktywność uczestników procesu budowania pokoju na przykładzie Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych Ameryki

Marlena Drygiel-Bielińska

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Artykuł dotyczy procesu budowania pokoju w państwach po zakończeniu konfliktu. Bada podejścia do tego zagadnienia dwóch różnych podmiotów stosunków międzynarodowych – państwa i organizacji międzynarodowej. Działania Stanów Zjednoczonych Ameryki i Unii Europejskiej były przykładem zaangażowania w ten proces. Oba te podmioty posiadają niezbędne środki do skutecznego przeprowadzenia niezwykle kosztownego i długotrwałego procesu. Stany Zjednoczone, jako mocarstwo, realizują interesy w różnych regionach świata i ze względu na swoją pozycję polityczną mają wystarczające zasoby, aby aktywnie uczestniczyć w tym procesie. Istnieje jednak niebezpieczeństwo, że USA mogą realizować swoje partykularne interesy, kamuflując je narracjami dotyczącymi rozwiązywania konfliktów, obudowy państw i społeczeństw po zakończeniu konfliktu. Z kolei Unia Europejska dąży do osiągnięcia pozycji aktora globalnego w stosunkach międzynarodowych, szczególnie znaczenie ma w tym względzie jej pozycja polityczna. Ponadto, jako organizacja międzynarodowa dysponująca środkami politycznymi, gospodarczymi i wojskowymi, które są w kontekście procesu budowania pokoju tak potrzebne, jest predestynowana do działania w tym obszarze.

Słowa kluczowe: proces budowania pokoju, Unia Europejska, Stany Zjednoczone Ameryki, konflikt, interes, państwa pokonfliktowe, państwo, organizacja międzynarodowa.

W teorii konfliktów zbrojnych przez badaczy zazwyczaj jest analizowany charakter samego konfliktu. Pojawiają się opisy przyczyn, następstw, sposobów rozwiązania, czyli dążenia do wyjaśnienia natury samego konfliktu¹. Jednak integralną częścią konfliktu pozostaje to, co dzieje się po jego zakończeniu, często w bardzo długim czasie. W związku z tym konflikt warto analizować jako proces, ponieważ wtedy unaocznia się znaczenie zadań związanych z budowaniem pokoju.

Marlena Drygiel-Bielińska – doktor, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.

¹ Szerzej: M. Kaldor, *New and Old Wars: Organized Violence in a Globalized Era*, Stanford University Press, Stanford 2007.

Budowanie pokoju jako jedna z faz konfliktu

Mogłoby się wydawać, że po podpisaniu porozumienia pokojowego konflikt jest zakończony i ważne jest jedynie dotrzymanie tego porozumienia. Jednak w tym czasie znaczenia nabierają działania związane z charakterem odbudowy, co może sprawić, że już nie dojdzie do eskalacji tego konfliktu. Stanowi to bardzo newralgiczny moment w procesie rozwiązywania konfliktów.

Jak stwierdził Józef Kukułka, pokój to wartość pomnażalna (tworzy podstawy dla innych wartości), dynamiczna (związana z procesem uzgadniania interesów) oraz polisemantyczna, ponieważ jest definiowana w nauce na różnorodne sposoby². Pokój jest określany jako proces i wielu autorów zwraca uwagę na jego dynamikę. Jest to bowiem wartość, która bywa pożądana w środowisku międzynarodowym, ponieważ pozwala na realizację innych wartości. Istnieje tu jednak niebezpieczeństwo rozszerzania interpretacji tego zagadnienia, co może skutkować istotnymi problemami tożsamościowymi dla omawianej kategorii³.

Pokój jest więc z jednej strony wiązany z ujęciem procesualnym (jako możliwość rozwoju, współpracy międzynarodowej), a z drugiej z ujęciem statycznym jako brak konfliktu, redukcja przemocy. Te dwa ujęcia pokoju jako pozytywne i negatywne przedstawił Johan Galtung⁴.

W związku z tym aktywność związana z budowaniem pokoju była analizowana w nauce o stosunkach międzynarodowych w kontekście studiów nad konfliktem. Zwracano jednak uwagę, że działania te sprzyjają rozwojowi ogarniętych konfliktem zbrojnym społeczeństw i powinny tworzyć nową rzeczywistość po zakończeniu walki zbrojnej.

Jeżeli chodzi o dokumenty polityczne, to problematyka budowania pokoju została po raz pierwszy podjęta przez sekretarza generalnego ONZ (Organizacji Narodów Zjednoczonych) Boutrosa Boutrosa-Ghalego w dokumencie *An Agenda for Peace* z 17 czerwca 1992 r.⁵, a także w *Supplement to An Agenda for Peace* (przyjętym przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 26 września 1997 r.⁶).

² J. Kukułka (red.), *Pokój w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1991, s. 6–12.

³ B. Balcerowicz, *O pokoju. O wojnie. Między esejem a traktatem*, Rambler, Warszawa 2013, s. 21–22. Szerzej o badaniach nad kategorią pokoju: T. Pawłuszko, *Teoria bezpieczeństwa a teoria pokoju*, w: J. Zajac, A. Włodkowska-Bagan, M. Kaczmarek (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Polska – Europa – Świat. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Ryszardowi Ziębie z okazji czterdziestolecia pracy naukowej*, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW, Warszawa 2015, s. 59–71. Obszerniej na temat zależności pomiędzy kategoriami pokoju i bezpieczeństwa również w: J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, PAN, Warszawa 1996, s. 61.

⁴ J. Galtung, *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*, International Peace Research Institute, Oslo 1996, s. 9.

⁵ *An Agenda for Peace: preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*, Raport Sekretarza Generalnego ONZ z 17 czerwca 1992 r., A/47/277-S/24111, <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html> (data dostępu: sierpień 2018).

⁶ *Resolution Adopted by General Assembly, Supplement to An Agenda for Peace*, 26 September 1997, A/RES/51/242, <http://www.un.org/documents/ga/res/51/ares51-242.htm> (data dostępu: sierpień 2018).

Jak stwierdzono we wspomnianych dokumentach, budowanie pokoju polega na prowadzeniu działań zmierzających do identyfikacji i wspierania struktur, dzięki którym będzie dochodziło do wzmocnienia i utrwalenia pokoju w celu uniknięcia powrotu do sytuacji konfliktowej⁷. *Peacebuilding* polega nie tylko na wyeliminowaniu przyczyn konfliktu, ale również na zapobieganiu ponownej eskalacji napięcia i użyciu siły przez strony danego sporu. Ma zatem charakter prewencyjny i odnosi się do sytuacji przed- i pokonfliktowych⁸. Kiedy pokój zostaje przywrócony i utrzymany (czemu służą działania Rady Bezpieczeństwa ONZ, głównego organu odpowiedzialnego za międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo), to pojawia się konieczność oparcia go na trwałych fundamentach. Źródła konfliktu powinny zostać zatem usunięte⁹.

Budowanie pokoju bywa definiowane również jako podejmowanie wszelkich prób po wynegocjowaniu porozumienia pokojowego, które identyfikują źródła napięć i wrogości między stronami oraz zmierzają do tworzenia zdolności rozwiązywania konfliktów. Osiągnięcie tego celu następuje poprzez wzmocnienie instytucji państwowych, łącznie z partycypacją polityczną społeczeństwa, oraz przedstawienie sposobów, dzięki którym będą respektowane odmienności etniczne¹⁰.

Podstawę koncepcji budowania pokoju stanowi idea zaspokojenia potrzeb bezpieczeństwa, ładu, poziomu życia, uznania tożsamości i wartości. Brak realizacji wymienionych potrzeb staje się często przyczyną powstawania konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych. W przypadku budowania pokoju nie chodzi jedynie o identyfikację interesów czy potrzeb skonfliktowanych stron, ale o stworzenie warunków, dzięki którym problemy stojące u podstaw sporu już nie powrócą. W ramach działań na rzecz budowania pokoju społeczność międzynarodowa powinna tworzyć m.in. skuteczne systemy normatywne, środki pokojowego rozwiązywania sporów międzynarodowych oraz dążyć do promowania współpracy, zaspokojenia podstawowych potrzeb ekonomicznych, społecznych, kulturalnych i humanitarnych oraz przebudowy społeczeństw dotkniętych działaniami wojennymi i kryzysami¹¹.

Aktywność budowania pokoju odnosi się do tworzenia zrównoważonego pokoju, który charakteryzuje się pewnością pokojowej przyszłości dla państwa, subregionu czy regionu, rozwinięcie spójnego planu pokojowego oraz efektywnej jego implementacji¹².

---

⁷ *An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*, op. cit.

⁸ G. Evans, *Współpraca dla pokoju. Agenda globalna na lata dziewięćdziesiąte i następane*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 1994, s. 47.

⁹ J. Symonides, *Utworzenie Komisji Budowania Pokoju – szansa dla krajów wychodzących z konfliktu*, w: E. Haliżak et al. (red.), *Stosunki międzynarodowe w XXI wieku. Księga Jubileuszowa z okazji trzydziestolecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 422.

¹⁰ M.W. Doyle, N. Sambanis, *United Nations Peace Operations. Making War and Building Peace*, Princeton University Press, Princeton 2006, s. 22.

¹¹ *Ibidem*, s. 48.

¹² L. Reyhler, T. Paffenholtz, *Peacebuilding: A Field Guide*, Lynne Rienner Publishers, London 2001, s. 12.

Organizacja międzynarodowa a państwo jako podmioty w odbudowie po konflikcie

Podmioty stosunków międzynarodowych angażują się w rozwiązywanie konfliktów, które powstają i rozwijają się na świecie. Jednak motywacje, instrumenty i sposoby działania, którymi dysponują państwa i organizacje międzynarodowe, różnią się między sobą. Wynika to przede wszystkim z różnic w funkcjonowaniu tych podmiotów oraz ze sposobów realizacji ich interesów w środowisku międzynarodowym. Ze względu na problematykę podejmowaną w niniejszym artykule uczestnicy procesu budowania pokoju zostaną ograniczeni do tych dwóch podmiotów, choć obecnie zaobserwować można swoistą proliferację aktorów, którzy aktywnie włączają się w odbudowę instytucji i społeczeństw pokonfliktowych. Występują pośród nich organizacje pozarządowe oraz nieformalne koalicje państw¹³.

Inna klasyfikacja aktorów w procesie budowania pokoju, która pojawia się w literaturze przedmiotu, określa ich według kryterium poziomów dowodzenia. Poziom pierwszy, najwyższy w hierarchii, a zarazem najmniej liczny, stanowią przywódcy wojskowi, polityczni lub religijni. Poziom drugi to przywództwo średniego szczebla, czyli tzw. liderzy sektorowi, przywódcy religijni i etniczni, przedstawiciele świata nauki i intelektualiści, przedstawiciele organizacji pozarządowych, zajmujących się głównie pomocą humanitarną. Trzeci poziom – najbardziej liczny – aktorów procesu budowania pokoju stanowią tzw. grupy oddolne. W ich skład wchodzi lokalni liderzy, kierujący lokalnymi organizacjami pozarządowymi, przedstawiciele sektora opieki zdrowotnej, liderzy obozów dla uchodźców. Każdej z grup aktorów procesu budowania pokoju przyporządkowane są określone zadania¹⁴.

Jak już wcześniej wspomniano, w kontekście genezy działań związanych z procesem budowania pokoju, pierwotną rolę odegrała Organizacja Narodów Zjednoczonych. ONZ jest instytucją powszechną i uniwersalną, której naczelnym celem jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W związku z tym jest to podmiot w szczególności sposób odpowiedzialny za prowadzenie operacji pokojowych. Jednak w wyniku wspomnianej już proliferacji uczestników tych operacji doszło do rozpoczęcia procesu regionalizacji działalności na rzecz budowania pokoju. Podkreślane jest to jednak jako zjawisko niebezpieczne dla międzynarodowej roli ONZ. Niektórzy badacze zauważają, że regionalizacja operacji tego typu niesie za sobą niebezpieczeństwo ograniczenia aktywności podmiotów *peacebuilding* tylko do „własnego podwórka”, choć może ona zwiększyć ich efektywność ze względu na środki, jakimi dysponują regionalne organizacje bezpieczeństwa¹⁵.

---

¹³ M. Drygiel-Bielińska, *Unia Europejska w procesie budowania pokoju w regionie Bałkanów Zachodnich. Problemy adaptacji*, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa–Siedlce 2016, s. 52.

¹⁴ D.J.D. Sandole, *Peacebuilding*, Polity Press, Cambridge 2010, s. 45.

¹⁵ A.J. Bellamy, P.D. Williams, *Who's keeping the peace? Regionalization and contemporary peace operations*, „International Security” 2005, vol. 29, nr 4, s. 158–160.

Kolejnym rodzajem podmiotu prowadzącego działania na rzecz budowania pokoju w ramach operacji pokojowych są pojedyncze państwa. Podejmowanie tego rodzaju działalności przez jedno państwo nie jest częstym zjawiskiem w stosunkach międzynarodowych. Najczęściej, jeśli już do takiej sytuacji dochodzi, angażują się w nią państwa odgrywające rolę regionalnego hegemonu, dawne potęgi kolonialne oraz państwa sąsiadujące z terytorium kraju, który znalazł się w sytuacji konfliktu. Motywem zaangażowania pojedynczego państwa jest zazwyczaj chęć realizacji własnych interesów¹⁶.

Unia Europejska: cele, instrumenty, obszary działania

W najbardziej bezpośredni sposób z procesem budowania pokoju, w kontekście działań podejmowanych przez Unię Europejską, jest związana wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony (WPBiO)¹⁷. Jej zadaniem jest utrzymanie pokoju, zapobieganie konfliktom oraz wzmacnianie bezpieczeństwa międzynarodowego zgodnie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych, dzięki zdolnościom, które są zapewniane przez państwa członkowskie, zgodnie z art. 43 Traktatu Lizbońskiego. W ramach realizacji tego celu UE wysyła w obszary kryzysowe misje humanitarne, ratunkowe, wojskowego wsparcia i doradztwa, zbrojne w ramach zarządzania kryzysowego oraz przywracania pokoju i stabilizacji po zakończeniu konfliktów (zdania petersberskie), które są realizowane z wykorzystaniem środków cywilnych i wojskowych. WPBiO dysponuje własnym systemem decyzyjnym, opartym na UE i jej państwach członkowskich¹⁸.

Mechanizm decyzyjny w ramach WPBiO został oparty na Radzie UE, która określa cele dotyczące realizacji WPBiO, podejmuje decyzje w zakresie podjęcia misji oraz określa ich mandat. Rada jest również odpowiedzialna za decyzje o powierzeniu wykonania misji grupie państw członkowskich, jest uprawniona ponadto do zmiany warunków prowadzenia misji, które zostały wcześniej przez nią określone, oraz do podejmowania decyzji potwierdzających udział państwa członkowskiego we współpracy strukturalnej lub o zawieszeniu takiej współpracy i przyjmowania notyfikacji

---

¹⁶ L. Reychler, T. Paffenholtz, op. cit., s. 167–168.

¹⁷ Podczas szczytu Rady Europejskiej w Helsinkach w 1999 r. proklamowano Wspólną Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony. Od tego czasu w dokumentach przyjmowanych przez prezydencje pojawiała się także druga nazwa – Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony. Podczas szczytu Rady Europejskiej w Göteborgu przyjęto jedną nazwę – Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony. S. Parzymies, *Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2000, nr 1–2, s. 12–15. Natomiast Traktat Lizboński przyjął określenie aktualnie obowiązujące – Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony.

¹⁸ Szerzej: R. Zięba, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2005; I. Słomczyńska, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony. Uwarunkowania, struktury, funkcjonowanie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007; J. Barcik, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2008; S. Biscop, F. Algieri (red.), *The Lisbon treaty and ESDP: Transformation and Integration*, Egmont, Royal Institute for International Relations, Academia Press, Brussels 2008.

od państw o podjęciu tego rodzaju współpracy¹⁹. Rada Europejska w ramach WPBiO ma uprawnienia decyzyjne w zakresie wspólnej polityki obronnej.

W zakresie implementacji WPBiO uprawnienia przysługują Wysokiemu Przedstawicielowi oraz Komisji Europejskiej, które są wspomagane przez organy WPBiO i państwa członkowskie. Wysoki Przedstawiciel we współpracy z Komitetem Politycznym i Bezpieczeństwa koordynuje aspekty cywilne i wojskowe prowadzonych misji, może inspirować do użycia środków UE lub państw członkowskich oraz bierze udział w ustanawianiu współpracy strukturalnej państw. Natomiast państwa członkowskie mają obowiązek przekazywania do dyspozycji UE zdolności cywilnych i wojskowych, ich systematycznej poprawy, pomocy innemu państwu UE, które stanie się obiektem agresji zbrojnej, prowadzenia, na zlecenie Rady, misji samodzielnych oraz udziału we współpracy strukturalnej (dotyczy tych państw, które przyjęły zobowiązania w zakresie zdolności wojskowych)²⁰.

Oprócz zaangażowania instytucji UE i państw członkowskich w WPBiO istotne znaczenie mają struktury i instrumenty powstałe w celu realizacji jej zadań.

Na podstawie decyzji Rady Europejskiej podjętej na szczycie w Helsinkach (10–11 grudnia 1999 r.) w miejsce dotychczasowego Komitetu Politycznego powołano Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa²¹. W jego skład wchodzi dyrektorzy departamentów Ministerstw Spraw Zagranicznych państw członkowskich, odpowiedzialnych za ogólne kwestie związane z prowadzeniem polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa.

Komitet ma istotne kompetencje związane z kwestiami monitorowania sytuacji międzynarodowej. Dostarcza on Radzie ocen sytuacji, dzięki czemu może przyczyniać się do ustalenia kierunku polityki UE w zakresie jego kompetencji. Komitet sprawuje także kontrolę polityczną i kierownictwo strategiczne nad operacjami zarządzania kryzysowego, a na mocy upoważnienia Rady może podejmować decyzje w tym zakresie. Jego rolą jest więc zajmowanie się bieżącymi problemami z zakresu stosunków zewnętrznych UE²².

Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa otrzymuje opinie z Komitetu do spraw Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysowego (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management, CIVCOM) w zakresie cywilnego wymiaru zarządzania kryzysowego. Do zadań CIVCOM należy między innymi planowanie i monitorowanie przebiegu misji cywilnych²³.

---

¹⁹ *Wersje skonsolidowane Traktatu o Unii Europejskiej i Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej*, (OR.fr), 6655/1/08.REV 1.

²⁰ W.M. Góralski, *Rozwój i ewolucja systemu decyzyjnego Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, w: S. Parzymies (red.), *Dyplomacja czy siła? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009, s. 79–80.

²¹ Council Decision 2001/78/CFSP, OJL 27 z 30.01.2001.

²² J. Barcz (red.), *Prawo Unii Europejskiej. Zagadnienia systemowe*, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2006, s. 78–79; N. Nugent, *The Government and Politics of the European Union*, Macmillan, New York 2006, s. 506–507.

²³ *European Security and Defense Policy: The Civilian Aspects of Crisis Management*, sierpień 2009, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090702%20Civilian%20aspects%20o%20crisis%20management%20-%20version%203_EN.pdf (data dostępu: sierpień 2018).

Na podstawie decyzji Rady do spraw Ogólnych z 22 stycznia 2001 r. został powołany Komitet Wojskowy UE (European Union Military Committee, EUMC), który odgrywa rolę doradczą i rekomenduje różne rozwiązania w zakresie spraw wojskowych UE. W jego skład wchodzi szefowie obrony państw członkowskich reprezentowani przez swoich przedstawicieli. Komitet Wojskowy przedstawia zalecenia Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa oraz zapewnia kierownictwo nad Sztabem Wojskowym UE²⁴. Nie jest on umocowany w dyspozycjach traktatów.

Kolejnym organem jest Sztab Wojskowy UE (European Union Military Staff, EUMS), powstały na mocy decyzji Rady z 10 maja 2005 r., składający się z wojskowych i cywilnych ekspertów delegowanych przez państwa członkowskie, a prowadzący swoją działalność przy Sekretariacie Rady UE. Ich zadaniem jest ocena sytuacji międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa i obrony, wczesne ostrzeżenie o kryzysach, planowanie zdań petersberskich oraz wykonywanie decyzji podejmowanych przez Komitet Wojskowy UE²⁵.

W ramach organów WPBiO funkcjonuje także Cywilne Centrum Operacyjne (Civilian Planning and Conduct Capability, CPCC), utworzone w sierpniu 2007 r., po zaakceptowaniu przez Radę UE dokumentu *Guidelines for Command and Control Structure for EU Civilian Operations in Crisis Management*. Jego zadaniem jest planowanie i prowadzenie operacji w ramach WPBiO pod kontrolą i kierownictwem Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa oraz wsparcie w tym zakresie Wysokiego Przedstawiciela. CPCC blisko współpracuje z innymi strukturami odpowiedzialnymi za zarządzanie kryzysowe, a działającymi w ramach Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) i Komisji Europejskiej (szczególnie w zakresie implementacji budżetu WPBiO)²⁶. CPCC zostało włączone do ESDZ i nie podlega już Sekretariatowi Generalnemu Rady UE.

Za planowanie operacji w wymiarze politycznym odpowiedzialny jest Dyrektoriat Planowania Cywilno-Wojskowego (Crisis Management and Planning Directorate, CMPD), który powstał w 2009 r., po wydaniu na to zgody przez Radę Europejską (zawartej w jej Konkluzji ze szczytu w Brukseli, 11–12 grudnia 2008 r.)²⁷ i również został włączony do ESDZ.

W listopadzie 2006 r. powstał Instrument na rzecz stabilności²⁸, którego zadaniem jest finansowanie działań zmierzających do rozwoju i współpracy finansowej,

---

²⁴ Decyzja Rady z 22 stycznia 2001 r. w sprawie powołania Komitetu Wojskowego Unii Europejskiej, 2001/79/CFSP, „Official Journal of European Communities” L27/4.

²⁵ Decyzja Rady z 10 maja 2005 r. w sprawie utworzenia Sztabu Wojskowego Unii Europejskiej, 2005/395/CFSP, „Official Journal of European Communities” L132/17.

²⁶ *The Civilian Planning Conduct Capability*, kwiecień 2011, http://consilium.europa.eu/media/1222515/110412%20factsheet%20-%20cpcc%20-%20version%204_en.pdf (data dostępu: sierpień 2018).

²⁷ *European Council, Presidency Conclusions*, Brussels, 11–12.12.2008, Annex 2, *Declaration of the European Council on the Enhancement of the ESDP*, Article 6.

²⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1717/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiające Instrument na rzecz Stabilności, Dz.U. L 327 z 24.11.2006.

gospodarczej i technicznej, prowadzone przez UE w odniesieniu do państw trzecich. Jest on szczególnie użyteczny w sytuacjach kryzysowych, które mogą doprowadzić do wybuchu konfliktu zbrojnego. Jego uruchomienie może przyczynić się do ochrony demokracji, porządku publicznego i bezpieczeństwa ludzi, praw człowieka i podstawowych wolności. Instrument wspiera środki techniczne i logistyczne dla podmiotów państwowych i pozapaństwowych, tworzenie się władz tymczasowych, rozwój instytucji demokratycznych (w tym sądownictwa i mediów), demobilizacji i reintegracji kombatantów, promocji równego dostępu do zasobów naturalnych oraz reagowania na katastrofy, które powstają za sprawą różnych czynników. Z pomocy finansowej w ramach tego instrumentu mogą korzystać różnego rodzaju podmioty działające na terytorium UE i poza nim²⁹.

Na podstawie Instrumentu na Rzecz Stabilności Komisja Europejska powołała Peace-building Partnership (PbP), aby rozwijać zdolności jej potencjalnych partnerów w zakresie reagowania na różnego typu kryzysy. Dotyczy to szczególnie działalności rozwijania systemów wczesnego ostrzegania, usług mediacji i koncyliacji oraz odbudowy po zakończonym konflikcie lub kryzysie. UE zakłada tu m.in. współpracę z przedstawicielami organizacji pozarządowych, ale PbP może być wykorzystywane jako wsparcie dla współpracy pomiędzy UE a ONZ i jej agendami oraz innymi organizacjami regionalnymi i instytucjami państwowymi. Jego działalność skupia się na cywilnych aspektach³⁰. PbP jest wyrazem dążeń UE do strategicznego i kompleksowego podejścia do problematyki budowania pokoju, co może w przyszłości zaowocować dokumentem strategicznym w odniesieniu do tej problematyki.

Interesy UE związane z jej bezpieczeństwem są umiejscowione w oddaleniu od jej bezpośrednich granic, choć z drugiej strony jej zaangażowanie w pozaeuropejskich regionach nie jest bardzo znaczące. Ważnym aspektem realizacji interesu UE w zakresie budowania pokoju są prawa człowieka, czego konsekwencją było uznanie bezpieczeństwa ludzkiego za najważniejszy priorytet WPBiO. Zaangażowanie UE w proces budowania pokoju jest ograniczane również przez charakter globalnej roli UE. Bezpieczeństwo wewnętrzne UE zależy bowiem od jej bezpieczeństwa zewnętrznego³¹. Odpowiedzialność globalnego aktora nie może ograniczać się tylko do zaangażowania w sprawy państw i regionów znajdujących się w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Poza tym Unia musi się mierzyć z oczekiwaniami, które są wysuwane wobec niej przez partnerów zewnętrznych i całą społeczność międzynarodową. W związku z tym

---

²⁹ Szerzej: *Instrument na rzecz Stabilności na lata 2007–2013*, http://europa.eu/legislation_summaries/foreign_and_security_policy/conflict_prevention/114171_pl.htm (data dostępu: sierpień 2018).

³⁰ *The Peace-building Partnership*, http://eeas.europa.eu/ifs/publications/articles/rep1/reporta_ge%20vol1_chapter10_peace%20building%20partnership.pdf (data dostępu: wrzesień 2018); S. Bayne, P. Trolliet, *Stocktaking and scoping of the Peacebuilding Partnership*, sierpień 2009, For the European Commission, DG RELEX A/2 (raport ten nie jest oficjalnym stanowiskiem Komisji Europejskiej).

³¹ F. Trauner, *The internal-external security nexus: More coherence under Lisbon?*, „Occasional Paper” 2011, nr 89, s. 10.

istnieje potrzeba opracowania kryteriów opartych na konsensusie państw członkowskich, a dotyczących kształtu i charakteru poszczególnych misji UE³².

USA: cele, instrumenty, obszary działania

W Stanach Zjednoczonych Ameryki terminologia używana przez polityków w kontekście budowania pokoju nieco się różni od tej lansowanej przez ONZ. Jednak w tym przypadku niektóre kategorie mogą mieć podtekst polityczny. Kategorie te to m.in. odbudowa i stabilizacja (w dokumentach Departamentu Stanu) i operacje stabilizacyjne (w dokumentach Departamentu Obrony). Często określano tym mianem interwencje zbrojne (nawet nielegalne w świetle prawa międzynarodowego, np. w Iraku w 2003 r.). Pojawiały się również terminy odbudowy narodu lub państwa. W amerykańskim podejściu do budowania pokoju istotne znaczenie odgrywa demokratyzacja systemu politycznego oraz gospodarka wolnorynkowa³³.

Z uwagi na hipermocarstwową pozycję Stanów Zjednoczonych ich zainteresowanie konfliktami zbrojnymi nie ogranicza się do konkretnego regionu. Lecz kontekst budowania pokoju, zwłaszcza w okresie prezydentury George W. Busha, był realizowany głównie za pomocą instrumentów militarnych. Jak jednak pokazały interwencje amerykańskie i ich koalicjantów w Afganistanie w 2001 r. oraz Iraku w 2003 r., wojskowe środki realizacji celów politycznych nie sprzyjają zapewnieniu bezpieczeństwa i pokoju w państwie czy regionie ogarniętym wojną.

Państwa nie dysponują takim spektrum instrumentów jak organizacje międzynarodowe w zakresie procesu budowania pokoju, ale USA, ze względu na swoją pozycję międzynarodową, posiadają środki, które pozwalają na aktywne zaangażowanie na tym polu działań³⁴.

W okresie rządów administracji George'a W. Busha USA skupiono się, jak zaznaczono wcześniej, na działaniach stabilizacyjnych. Natomiast w czasie prezydentury Baracka Obamy realizowano założenia tzw. *smart power*³⁵. W związku z tym działania USA z zakresu budowania pokoju zostały zorientowane na aktywność związaną z zapobieganiem konfliktom oraz odbudową po nich w kontekście gospodarczym, społecznym i instytucjonalnym³⁶.

³² B. Lasheras, Ch. Pohlmann, Ch. Katsioulis, F. Liberti, *European Union Security and Defence White Paper: A Proposal*, Friedrich Ebert Stiftung, January 2010, s. 20–21.

³³ D.F. Smith, *U.S. Peacefare: Organizing American Peace-building Operations*, Center for Strategic and International Studies, Washington 2010, s. 12.

³⁴ Por. J. Zajac, *Środki i metody oddziaływania USA w bliskowschodnim procesie pokojowym (1991–2000)*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004.

³⁵ *Smart power*, w nawiązaniu do terminologii Josepha Nye (*soft i hard power*) jako odpowiednie użycie środków militarnych i niemilitarnych, zaadoptowanych do sytuacji, procesu, działań, w których uczestniczy państwo. Koncepcja ta została zinterpretowana przez ówczesną sekretarz stanu USA, Hillary Clinton, jako pełny zakres narzędzi w dyspozycji USA – dyplomatycznych, ekonomicznych, wojskowych, politycznych, prawnych i kulturalnych – oraz wybieranie odpowiednich narzędzi lub ich kombinacja adekwatna do każdej sytuacji.

³⁶ E. Gross, *Peacebuilding in 3D: EU and US approaches*, „Chaillot Paper” 2013, nr 130, s. 32.

Stany Zjednoczone zaczęły od dużego zainteresowania demokratyzacją i ożywieniem gospodarczym, ale ich doświadczenia w Afganistanie i Iraku spowodowały, że skupiły swoją uwagę na stabilizacji.

Definicja procesu budowania pokoju według Departamentu Stanu USA to zadania, które są realizowane po to, aby pomóc państwom pokonfliktowym, stanowią podstawę trwałego pokoju, budowania pokoju w państwie i stabilizacji dobrych rządów oraz zrównoważonego rozwoju działania mające na celu pomoc państwom po konflikcie³⁷.

Kompleksowe podejście, które łączy instrumenty cywilne i wojskowe, również znalazło odzwierciedlenie w kluczowych dokumentach i założeniach polityki USA. Strategia bezpieczeństwa narodowego z 2010 r. zwracała uwagę, że podejście koncentrujące się na integracji i dostosowaniu działań sił wojskowych i cywilnych instytucji jest warunkiem efektywnego zapewniania bezpieczeństwa. Podkreśla również poprawę skoordynowanego planowania i kształtowania polityki oraz potrzebę budowania potencjału, aby osiągnąć integrację wysiłków, a także wdrażać i monitorować politykę i strategię operacyjne³⁸. W Strategii zaznacza się ponadto potrzebę zrównoważenia i zintegrowania wszystkich elementów amerykańskiej potęgi, dyplomacji i zdolności rozwojowych, które muszą zostać zmodernizowane³⁹.

W „Strategii bezpieczeństwa narodowego USA” z grudnia 2017 r. zwrócono uwagę na kwestie bezpieczeństwa przede wszystkim w kontekście reform wewnętrznych struktur w państwie. Jeden z trzech filarów bezpieczeństwa dla Stanów Zjednoczonych to „zapewnianie pokoju poprzez siłę”, który odnosi się do reform amerykańskiego sektora wojskowego. W kontekście działań zmierzających do budowania pokoju na świecie odniesiono się do dyplomacji, która ma być niezbędnym narzędziem identyfikowania i wdrażania rozwiązań konfliktów w niestabilnych regionach świata. Działania te mają mobilizować sojuszników do podejmowania wspólnych akcji oraz angażować zasoby państw i organizacji o podobnym podejściu do tych problemów, aby były one wspólnie rozwiązywane⁴⁰.

Najwięcej zagadnień związanych z budowaniem pokoju pojawia się w kontekście wartości i interesów amerykańskich. Ich promocja na świecie oraz uznawanie wartości i interesów amerykańskich przez pozostałych uczestników stosunków międzynarodowych wpływa na rozwój i bezpieczeństwo USA. W przeciwieństwie do tego, czego można się spodziewać po dokumencie, który głosi powrót do zasad realizmu, są w nim wątki dotyczące wspierania demokracji, ochrony praw człowieka i pomocy dla państw zagrożonych upadkiem. Odniesienia do demokracji jako wartości (istotnej

---

³⁷ M. Barnett, H. Kim, M. O'Donnell, L. Sitea, *Peacebuilding: What is in a name?*, „Global Governance” 2007, nr 13, s. 38.

³⁸ *National Security Strategy of the United States of America*, maj 2010, <http://www.whitehouse.gov/> (data dostępu: wrzesień 2018).

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *National Security Strategy of the United States of America*, grudzień 2017, s. 33, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf> (data dostępu: wrzesień 2018).

także z punktu widzenia procesu budowania pokoju w kontekście odtworzenia systemu politycznego) pojawiają się przede wszystkim po to, aby podkreślić, że jest to wartość amerykańska i nie ma uniwersalnego charakteru. Wielu oczekiwałoby w tym zakresie wyraźnych oznak wsparcia ze strony USA. W tym ujęciu Stany Zjednoczone mają być przykładem dla świata, ale nadrzędnym działaniem powinna tu być ochrona wartości i interesów amerykańskich bez narzucania ich nikomu⁴¹.

Prawom człowieka niewiele miejsca poświęca się w omawianym dokumencie (jest tylko jedno odniesienie do osób łamiących prawa człowieka, s. 42). Pojawiają się jednak odwołania do „ludzkiej godności” i „indywidualnej godności” oraz próba powiązania postępu w zakresie praw człowieka z postępowaniem gospodarczym: „Rządy, które szanują prawa swoich obywateli pozostają najlepszą maszyną do tworzenia dobrobytu, ludzkiego szczęścia i pokoju”. Dokument podkreśla również znaczenie wolności religijnej i mimo że nie posługuje się kategorią praw kobiet, potwierdza to, że społeczeństwa, które umożliwiają kobietom pełne uczestnictwo w życiu obywatelskim i gospodarczym, są lepiej rozwinięte i mniej narażone na konflikty⁴².

Strategia zwraca również uwagę na państwa niestabilne, twierdząc, że problemy polityczne znajdują się u źródeł kruchości wielu struktur państwowych. Zagrożenia pochodzące z tych krajów są związane z ekstremalną przemocą i przestępczością transnarodową. Dokument nie zawiera jednak żadnych sformułowań ani zaleceń dotyczących tego, jak znaleźć rozwiązania tych problemów, w czym swój aktywny udział ma proces budowania pokoju⁴³.

Pomimo wyraźnego odrzucenia multilateralizmu strategia stwierdza, że USA nadal przewodzą wielostronnym organizacjom w celu ochrony swoich interesów i zasad. Z jednej strony, ich przywództwo przynosi korzyści wszystkim, a z drugiej, rywalizacja pojawiająca się w łonie wielu organizacji międzynarodowych jest szkodliwa dla realizacji interesów amerykańskich. USA nie zrzekną się więc swojego przywództwa w organizacjach międzynarodowych, ponieważ mogliby na tym skorzystać ich konkurenci⁴⁴. Jest to niejako sprzeczne z ideą *peacebuilding*, która opiera się na współpracy i realizacji założeń związanych z odbudową struktur państwowych.

W związku z tym potwierdza się, że rzeczywistym celem w procesie budowania pokoju jest dla Stanów Zjednoczonych ochrona ich wartości i interesów, które związane są obecnie przede wszystkim z militarnym wymiarem bezpieczeństwa. Poza tym USA przywiązują mniejszą uwagę do tradycyjnych sojuszy czy organizacji międzynarodowych o ugruntowanej pozycji na rzecz nowych sojuszników, którzy są zainteresowani bliższą współpracą i partnerstwem ze Stanami Zjednoczonymi.

Jeżeli chodzi o strukturę administracyjną USA, która jest zaangażowana w proces budowania pokoju, to cel, jakim jest osiągnięcie holistycznego podejścia do

---

⁴¹ Ibidem, s. 41.

⁴² Ibidem, s. 42.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

tej problematyki, wymaga modernizacji działań dyplomatycznych oraz osiągnięcia równowagi pomiędzy agencjami zajmującymi się bezpieczeństwem narodowym USA. Poszczególne działy i agencje różnią się pod względem wielkości, zasobów oraz charakteru i częstotliwości ich zaangażowania w rozwiązywanie problemów międzynarodowych. Może to zaostrzyć różnice polityczne i operacyjne. Pentagon może ubiegać się o najbardziej znaczącą rolę i budżet w USA. Natomiast USAID ma najdłuższą tradycję włączania cywilów w różne rodzaje zadań odbudowy i budowania pokoju – ale jest to również agencja, która otrzymała najmniej środków finansowych i władzy politycznej wśród trzech głównych departamentów, tj. Departamentu Stanu, Departamentu Obrony oraz USAID⁴⁵.

Współpraca UE–USA

Współpraca w zakresie budowania pokoju nie dotyczy jedynie organizacji międzynarodowych, które często za cel swojego istnienia uznają działanie na rzecz międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Państwa również dążą do zapewnienia pokoju w swoim otoczeniu międzynarodowym, ale artykułują te dążenia w inny sposób niż organizacje, ponieważ dokonują one ich operacjonalizacji w sposób bardziej szczegółowy. W proces budowania pokoju jest zaangażowanych wiele państw.

Stany Zjednoczone Ameryki jako jedyne mocarstwo globalne po zakończeniu zimnej wojny były zainteresowane w ramach prowadzonej polityki charakterem procesu budowania pokoju.

Unilateralna polityka USA doprowadziła do konfliktu rozwiązań proponowanych przez amerykańskich decydentów z systemem Narodów Zjednoczonych, a szerzej z prawem międzynarodowym, co w konsekwencji znajdowało niejednokrotnie odzwierciedlenie w stosunkach z UE i jej państwami członkowskimi.

Zdaniem wielu badaczy polityka USA względem np. regionu Bałkanów Zachodnich, jako pogrążonego w wielu konfliktach na tle narodowościowym i etnicznym, udowodniła, że państwo to opiera się na realizacji doraźnych celów, bez całościowego podejścia strategicznego. Wskazuje na to m.in. fakt zaangażowania USA w rozwiązywanie i opanowywanie konfliktów na terytorium byłej Jugosławii z jednoczesnym brakiem spójnego zaangażowania w proces budowania pokoju⁴⁶. Prawdopodobnie ta znajduje odbicie także we współpracy pomiędzy USA i UE.

Stany Zjednoczone Ameryki to państwo, które ma znaczenie strategiczne dla UE w wielu płaszczyznach. Wynika to nie tylko z mocarstwowej pozycji USA, ale także z charakteru partnerstwa euroatlantyckiego, często określanego mianem wspólnoty. Jednak państwo to ma ambiwalentny stosunek do WPBiO. Wynika to m.in. z faktu, że

---

⁴⁵ E. Gross, *Peacebuilding in 3D...*, op. cit., s. 33.

⁴⁶ M. Mihajić, *Polityka wobec Bałkanów*, w: J. Zając (red.), *Polityka zagraniczna USA po zimnej wojnie*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 101.

USA mają problem ze zdefiniowaniem relacji WPBiO w stosunku do NATO (sojusznik czy rywal). Jednocześnie Stany Zjednoczone są gotowe pomagać UE i współpracować z nią w zakresie zwalczania zagrożeń dla bezpieczeństwa⁴⁷.

Istotne znaczenie dla instytucjonalizacji tej współpracy miało podpisanie 18 maja 1998 r. w Londynie, podczas spotkania decydentów reprezentujących oba podmioty, dokumentu *Partnerstwo transatlantyczne we współpracy politycznej*, który stanowił sygnał dla rozwijania wspólnych działań w obrębie bezpieczeństwa. Jego kontynuacją było przyjęcie kolejnych zobowiązań, tym razem na szczycie w Waszyngtonie, 18 grudnia 2000 r., na którym w ramach *Nowego programu transatlantycznego* przedstawiono wspólne stanowisko w kwestii istotnych problemów międzynarodowych, ale w zakresie poruszanej w niniejszej rozprawie problematyki odniesiono się jedynie do procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie, zwalczania proliferacji broni masowego rażenia, transnarodowej przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmu⁴⁸.

Charakter współpracy pomiędzy USA i UE w zakresie procesu budowania pokoju w różnych regionach świata objętych konfliktami staje się funkcją relacji transatlantycznych, a na te z kolei znaczący wpływ ma administracja Waszyngtonu.

W ostatnim czasie decyzja Donalda Trumpa dotycząca bazy syryjskiej została uznana za kontrowersyjną, ze względu na brak mandatu Rady Bezpieczeństwa ONZ, jednak z drugiej strony obrona praw człowieka i ludności cywilnej to wartości uznawane przez Unię Europejską. Reakcja państw Unii Europejskiej na działania USA w Syrii może być uważana za kontrowersyjną. Jednak amerykańska aktywność w tej kwestii została podjęta bez szerszych konsultacji z partnerami europejskimi. Jednak wcześniejsza krytyka UE, NATO, deklaracji o skupieniu się USA na sprawach wewnętrznych sprawiła, że partnerzy europejscy powzięli przekonanie o możliwości polepszenia stosunków euroatlantycznych. W poprzednich latach relacje transatlantyczne cechowały jasno wytyczone reguły działania, podobne wartości, wspólnie określone wrogowie i przyjaciele. „Zachód” znowu jasno opowiedział się przeciwko rządowi dyktatorskim i łamaniu praw człowieka⁴⁹.

Współpraca USA z UE ma duże znaczenie dla rozwoju euroatlantycznego systemu bezpieczeństwa, ale w zakresie jej efektywności i instytucjonalizacji napotyka znaczące trudności ze strony obu partnerów. UE nie zawsze prezentuje spójne stanowisko, a Stany Zjednoczone częściej szukają rozwiązań w ramach porozumień z innymi państwami lub NATO⁵⁰, co odbija się także na jakości relacji stron unijnej i amerykańskiej w zakresie problematyki budowania pokoju.

⁴⁷ F.S. Larrabee, *The United States and the evolution of ESDP*, w: Á. de Vasconcelos, *What Ambitions for European Defence in 2020?*, The European Union Security Institute, Paris 2009, s. 45.

⁴⁸ R. Zięba, *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 113.

⁴⁹ E. Waśko-Owsiejczuk, *Współpraca polityczna i w zakresie bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych z Unią Europejską po amerykańskich wyborach prezydenckich 2016 r. – kontynuacja czy zmiana?*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2017, t. 14, nr 1, s. 163.

⁵⁰ R. Zięba, *Wspólna Polityka...*, op. cit., s. 119.

Konkluzje

Bezpieczeństwo w obszarze euroatlantyckim po zimnej wojnie opierało się na zasadzie uznania terytorialnego *status quo* i współpracy między państwami a organizacjami międzynarodowymi. Ideą przewodnią była tu teoria liberalizmu wiążąca się ze zgodną współpracą w celu utrzymania pokoju i promocją demokratycznej transformacji. Nazwano to bezpieczeństwem kooperatywnym, co dało iluzoryczne przekonanie, że różne interesy państw tworzących ten system można pogodzić poprzez współpracę. Jednak system, który ukształtował się w latach 90., nie w pełni uwzględniał interesy wszystkich jego uczestników. Zachodnia część kontynentu wzmocniła swoje bezpieczeństwo poprzez rozszerzenie NATO i Unii Europejskiej, podczas gdy na Wschodzie, jak zauważył Ryszard Zięba, utrzymywało się poczucie bycia „otoczonym” przez Zachód⁵¹.

UE i USA wyciągnęły podobne strategiczne, instytucjonalne i operacyjne wnioski z wyzwań związanych z kryzysem i odbudową po konflikcie w ciągu ostatniej dekady. Doprowadziło to do zwiększenia nacisku na zadania z zakresu budowania pokoju i instytucjonalne reformy w celu ułatwienia wdrażania polityki. Obaj partnerzy coraz bardziej koncentrują się na zapobieganiu konfliktom i długoterminowej reformie instytucjonalnej w dążeniu do rozwoju procesu *peacebuilding*. Każda ze stron przeprowadziła wewnętrzne przeglądy dotyczące sposobu dostosowania bezpieczeństwa i instrumentów rozwoju, wprowadziła zmiany instytucjonalne w celu ułatwienia koordynacji i wzmocniła zdolności funkcjonalne. Zarówno Bruksela, jak i Waszyngton podkreślają potrzebę pracy z wieloma interesariuszami poprzez odpowiednie naciski na budowanie międzynarodowych partnerstw⁵². Wydaje się zatem, że multilateralny charakter omawianego procesu zostanie utrzymany, niezależnie od sposobów funkcjonowania różnych rodzajów uczestników stosunków międzynarodowych.

---

⁵¹ R. Zięba, *The Euro-Atlantic Security System in 21st Century. From Cooperation to Crisis*, Springer International Publishing, Cham (Switzerland) 2018, s. 245.

⁵² E. Gross, *Peacebuilding in 3D...*, op. cit., s. 45.

The Activity of Participants in the Peacebuilding Process on the Example of the European Union and the United States of America

The article addresses the peacebuilding process in post-conflict states. It explores the approaches to the above issue of two different actors of international relations – the states and the international organizations. The activities of the United States of America and the European Union constituted an example of the involvement in this process. Both of them possess necessary resources to effectively complete extremely expensive and lengthy engagements. The United States, as a superpower, pursue its interests in various regions of the world and, because of its political position, have sufficient resources to actively participate in the peacebuilding process. However, there exists a danger that the US may pursue its particular interests by camouflaging them with narratives on conflict resolution and the reconstruction of post-conflict states and societies. In turn, the European Union strives to achieve the position of a superpower in international relations, increasing its political significance. Moreover, as an international organization with political, economic and military capability, so much needed in the context of the peacebuilding process, it is predestined to be active in this area.

Keywords: peacebuilding process, European Union, United States of America, conflict, interest, post-conflict states, state, international organization.